

Večernji list: Intervju sa visokim predstavnikom Valentinom Inzkom

Razgovarao: Dejan Jazvić

Večernji list: Jeste li spremni prihvatiti ili barem razmotriti zahtjeve pojedinih stranaka da korištenjem svojih ovlasti omogućite održavanje izvanrednih izbora u BiH?

Valentin Inzko: Pitanje prijevremenih izbora je složeno pitanje s pravne točke gledišta i, po mom mišljenju, promašena tema.

Prosvjedi koji su u tijeku dogodili su se iz jasnog razloga i trebali bi biti poziv na buđenje. Provedba socijalno-ekonomskih i političkih reformi, koje su u interesu građana, mora biti prioritet. Pored toga, naglasak mora biti i na ispunjavanju uvjeta da Bosna i Hercegovina krene naprijed u okviru programa euroatlantskih integracija.

U ovom svjetlu mora se promatrati i debata o održavanju prijevremenih ili izvanrednih izbora. Održavanje takvih izbora jedna je od mjera koje se mogu razmatrati. Međutim, jasno je da u fokusu vlasti mora biti rješavanje opravdanih frustracija koje građani izražavaju u odnosu na korupciju i druge društveno-ekonomske i političke probleme.

U pogledu prijevremenih izbora treba uzeti u obzir da se takvi izbori u BiH mogu održati samo ako izabrano tijelo bude raspušteno na način utvrđen relevantnim ustavima i zakonima. S obzirom na trenutačno stanje stvari, mandat predstavnika izabranih na prijevremenim izborima trajao bi samo do redovitih izbora, a to znači samo do listopada. Održavanje prijevremenih izbora stoga nije istinski održivo rješenje u situaciji kada se redoviti izbori trebaju održati za osam mjeseci.

S druge strane, izvanredni izbori za puni mandat od četiri godine nisu mogući prema važećem zakonskom okviru u BiH. Prijedlog da se Parlamentarnoj skupštini BiH omogući da odluči o izvanrednim izborima na svim razinama, također, pokreće niz pitanja ustavne prirode u BiH. Između ostalog, smatram da stranke iz Republike Srpske s pravom ističu da Parlamentarna skupština BiH ne može donositi zakone koji bi joj omogućili da raspusti zakonodavna tijela na nižim razinama.

Večernji list: Vjerujete li da su prosvjedi, posebno oni nasilni, bili spontani i izazvani isključivo socijalnim razlozima?

Valentin Inzko: Potpuno i iskreno podržavam prava građana u cijeloj Bosni i Hercegovini da prosvjeduju i da se uključe u mirne građanske aktivnosti kojima se prosvjeduje protiv trenutačne ekonomske, socijalne i političke situacije u BiH. To je jasno istaknuo i Upravni odbor Vijeća za provedbu mira u svojoj izjavi početkom ovog tjedna.

Također se treba prisjetiti kako je najnoviji val prosvjeda počeo prije nego što se počne nagađati o njihovim motivima. Prosvjedi su počeli u Tuzli, a organizirali su ih radnici bivših državnih poduzeća koji su prosvjedovali protiv zatvaranja poduzeća i načina na koji je izvršen proces privatizacije. Prosvjedi su se proširili kada su radnici, građanska udruženja, mladi, umirovljenici i bivši branitelji izašli na ulice širom BiH kako bi izrazili svoje probleme. Lajtmotiv prosvjeda bila je socijalna pravda, a ne politika.

Osuđujem nasilje koje smo vidjeli od malih skupina na nekim od skupova prosvjednika 7. veljače. Nasilje protiv prosvjednika, policije, novinara i javne imovine nije prihvatljivo, i sada je na nadležnim tijelima da sagledaju ovo pitanje i poduzmu potrebne radnje sukladno zakonu.

Ipak, moramo se prisjetiti da su prosvjedi tijekom prošlog tjedna, nakon petka, bili mirni. Lideri se trebaju ozbiljno

uključiti u dijalog s građanima i ne dopustiti da nasilničke radnje nekolicine budu isprika za nerješavanje legitimnih frustracija i zahtjeva koji su izneseni na miran način i za koje svi znamo da su se gomilali godinama.

Također se ne slažem s pokušajima nekih lidera da ove prosvjede prikažu kao etnički motivirane, što oni zacijelo nisu. Pozivam lidere u cijelog zemlji da se suzdrže od davanja ovakvih neodgovornih izjava i da ne nastoje davati etničku dimenziju prosvjedima koji nemaju ništa s tim je li netko Srbin, Hrvat, Bošnjak, ili bilo koje druge nacionalnosti. Građani su duboko zabrinuti za budućnost i očekuju od političara da djeluju na ispunjavanju njihovih zahtjeva. Zadnje što žele jeste da političari koji zloupotrebljavaju prosvjede zarađuju političke poene, ili da dižu etničke tenzije.

Večernji list: Kako komentirate spominjanje određenih političkih zahtjeva na prosvjedima kao što je ukidanje županija, ali i činjenicu da su prosvjedi uglavnom bili usmjereni na županijske institucije?

Valentin Inzko: Osnovna poruka koja dolazi s prosvjeda je da su građani umorni od retorike podjele, nedjelovanja, praznih obećanja i isprika. Prosvjednici iskazuju ljutnju zbog trenutčne ekonomske, socijalne i političke situacije. Njima je dosta političara na svim stranama koji ih ne slušaju i ne nalaze rješenja za njihove probleme. Na ovim prosvjedima nije važna nacionalna pripadnost. Svi građani dijele iste probleme. Prazan trbuh je prazan trbuh, bez obzira na nacionalnost.

Imajući u vidu raznolikost prosvjednika, ni zahtjevi s prosvjeda nisu svi isti. Međutim, najveći gnjev je usmjeren prema sadašnjoj ekonomskoj i socijalnoj situaciji, uključujući i korupciju.

Istodobno, činjenica je da su Federacija i njene strukture vlasti neučinkovite i skupe. To što neki pozivaju na ustavne

promjene nitko ne bi trebao promatrati kao prijetnju. Prosvjedi sami po sebi ne mogu voditi k promjeni ustavnog poretka Federacije i njenih županija, ni strukture BiH kao cjeline. Takve promjene mogu se provesti samo kroz zakonodavni proces mijenjanja Ustava, uz sudjelovanje svih strana i uz određene zaštitne mehanizme. Prema tome, dopustite mi da iskoristim ovu priliku da razuvjerim građane da jednostrane promjene unutarnjih struktura ove zemlje nisu moguće. Osim toga, reći ću savršeno jasno da međunarodna zajednica ostaje apsolutno privržena očuvanju suvereniteta i teritorijalnog integriteta države Bosne i Hercegovine.

Večernji list: Prosvjedi su se uglavnom zadržali na većinski bošnjačkim područjima. Kako to objašnjavate?

Valentin Inzko: Prosvjedi možda jesu koncentrirani na neke gradove ili područja, ali građani širom zemlje i svih nacionalnosti imaju iste brige u pogledu korupcije, visoke stope nezaposlenosti i nedostatka prilika za poslovanje. To su pitanja koja građani pokreću na plenumima koji se trenutačno održavaju u zemlji. Skupine širom zemlje, čak i iz susjednih zemalja, iskazale su potporu i razumijevanje za ove legitimne zabrinutosti.

U tom kontekstu, sva tijela vlasti i političke stranke i građani u cjelini trebaju raditi zajedno na rješavanju problema i frustracija građana, umjesto da koriste prosvjede za ispunjavanje političkih ciljeva ili produbljivanje etničkih podjela. Ako su politički lideri u ovoj zemlji pametni, oni će pažljivo saslušati što traže prosvjednici i iskoristiti preostalo razdoblje mandata do novih izbora kako bi vratili institucije u službu građana zbog čega i jesu tu.

Večernji list: Hoće li ova događanja na bilo koji način promijeniti međunarodni pristup BiH? Iz EU dolaze glasovi koji upozoravaju da bi BiH trebala biti veći prioritet te da provedbu presude 'Sejdić i Finci' ne treba uzimati kao eliminacijski uvjet za nastavak europskih integracija BiH?

Valentin Inzko: Nije na meni da odlučujem kakav će biti pristup Europske unije ovom pitanju.

Jasno je da ne samo EU nego i šira međunarodna zajednica ima istu zabrinutost i nezadovoljstvo kada je riječ o BiH. Politički lideri predugo su se fokusirali na osobne, stranačke i ciljeve koje su htjeli predstaviti kao etničke, a da nisu puno razmišljali o samoj zemlji i o konkretnim potrebama građana. Činjenica je da je približavanje EU blokirano zbog nesposobnosti bh. lidera da se dogovore o tome kako provesti presudu u predmetu 'Sejdić – Finci'. Međutim, istodobno nema napretka ni ka članstvu u NATO-u, ni u rješavanju programa 5+2. I što je od još veće temeljne važnosti, nismo vidjeli obujam reformi neophodan za poboljšanje ambijenta za investicije i za otvaranje novih radnih mjesta.

Večernji list: Posljednja rezolucija Europskog parlamenta prilično jasno je ukazala na probleme u BiH. Slažete li se s ocjenama da su unitaristička i separatistička nastojanja krivci za loše funkcioniranje BiH te da bi izlaz trebalo tražiti u federalizmu?

Valentin Inzko: Mislim da nije fer nešto što je veoma sveobuhvatna rezolucija Europskog parlamenta svesti na tako usko tumačenje. Parlamentarci su izrazili duboku zabrinutost zbog činjenice da glavni politički lideri u BiH uporno ne pokazuju zajedničku viziju te su pozvali na napuštanje nacionalističke i etnocentrične retorike. Također su apelirali na vlasti u BiH da ojačaju učinkovitost i funkcionalnost institucija. Ono što je sada važno je da se usvoje promjene čiji je cilj poboljšanje života građana i da se osigura da Bosna i Hercegovina ne zaostaje za drugim zemljama u regiji.

Večernji list: Kako gledate na ponašanje susjednih zemalja za vrijeme prosvjeda u BiH? Neki bošnjački političari, mediji i intelektualci ozbiljno su zamjerili premijeru Milanoviću dolazak u Mostar?

Valentin Inzko: Bosna i Hercegovina treba iskoristiti prednost što je situacija u regiji sada najbolja u posljednjih 20 godina. Vlasti u BiH imaju dobre odnose s Hrvatskom, Srbijom i Crnom Gorom. U tom kontekstu, nemam razloga dovoditi u pitanje poteze i motive vlasti u susjednim zemljama, sve dok su oni iskreni u želji da pomognu BiH da riješi svoje trenutačne probleme kako bi i ona mogla krenuti dalje u pravcu EU.

Večernji list: Što očekujete da će se događati u BiH u predizbornom razdoblju? Naravno, pod uvjetom da oni budu održani u listopadu, kako je i planirano?

Valentin Inzko: Shvaćam da su se političke stranke već okrenule izborima, ali ih to ne oslobađa odgovornosti da nađu rješenja za brojna pitanja koja se pred njima nalaze u ovom trenutku. Neki možda misle da pozornost birača mogu skrenuti s trenutačne ekonomske, socijalne i političke situacije i njihovog vlastitog rada i neuspjeha u posljednje tri godine. Bit ću potpuno iskren, to jednostavno neće ići tako, posebno ne sada. Ljudi su se probudili i mislim da jasnije nego ikada vide kako ih ne ugrožavaju druge etničke skupine, nego dugogodišnji nerad njihovih vlastitih predstavnika. Ekonomski razvoj je vitalni interes svih građana Bosne i Hercegovine, bez obzira na nacionalnost. Birači će u ovoj zemlji prozrijeti sve nove pokušaje da se za njihove probleme krive druge etničke skupine. Sada je vrijeme da ljudi progovore – nema potrebe da se plaše da političarima kažu svoje mišljenje. Jasno je da se način vođenja politike na svim razinama mora promijeniti, i to iz temelja. Ovo je lakmus-test za sve političare i političke stranke.